

CVETOVNI TAME

HESTER JANG

Prevela Zvezdana Šelmić

Beograd, 2016.

Za moju baku
Margaret Gibons Jang (1921–2009)

I njenog sina
Roberta Gibonsa Janga (1951–2056)

*Ali Evandželinino srce privuče vizija što nejasno
plutaše pred očima njenim, i prizva je k sebi kroz mesečinu.*

Misao njena poprimi oblik opsene.

Istim je senovitim prolazima hodio Gejbrijel pre nje,

A svakim je sad zamahom vesla bio sve bliže i bliže.

— Henri Vodsvort Longfelou

PROLOG

Ne mogu tačno odrediti trenutak u kome prelazim preko. To pristiže polako: zavodljiva tama, moje lice i udovi se rastvaraju u nečem mekanom i bez težine. Potom se svest širi kroz mene poput kofeina. Moja čula ožive.

Ovog puta osećam vodu. Tiho šššš sa svih strana.

Čekam. Pokušavam da se orijentišem. Jesam li to u čamcu?

Tama se podiže i pojavljuje se slika. Močvara. Ja sam u čamcu na vesla, plutam na smeđoj vodi s mrljama žabokrečine. Oko sebe vidim mrtvo lišće, trule grane koje se savijaju poput prstiju, delimično potopljeno drveće što grčevito pokušava da se izdigne. S desne strane primetim pokret. Oprezne zelene oči gledaju naviše u mene. Aligator.

Plovim dalje, pokušavam da ulovim svetlo, da steknem pojam o vremenu. Jutro? Veče? Močvara je polumračna i sumorna, ne nudi nikakvo objašnjenje.

Osećam ga pre nego što ga vidim. Neko je sa mnom. Sitna prilika u beloj majici sedi preko puta mene u čamcu. Lice mu vidim kao kroz maglu, nejasne mrlje stapaju se u telo. Da li je to on? Je li to Kigan?

Obuzima me razočaranje kad vidim dečaka, nije ni istih godina kao moj sin. Veoma je sitan, mršavih udova. Ima dve, najviše tri godine. Bucmastih je obraza i poduže smeđe kose.

Kao da mu je laknulo što me vidi, on se smeši i otkriva okrnjen zub. Imam osećaj kao da me je čekao.

Ko si ti? Pitam.

Džo-Džo, kaže on kao da je to dovoljno. Kad vidi da ga belo gledam, pokušava da objasni. *Živeo sam u velikoj beloj kući. Imali smo kucu.*

Hester Jang

Mrštim se kad primetim da koristi prošlo vreme. Gde smo sad? Osvrćem se tražeći nešto poznato, nešto što bih mogla da prepoznam, ali sve oko mene u močvari je strano.

Dečakov osmeh nestaje, pažljivo me gleda. *Hoćeš li da mi pomogneš?*

Tako je mali da se još oseća kako mu se glas lomi u svakoj rečenici.

Gutam knedlu. On negde ima majku, koja ga sigurno veoma voli.

Kako? Pitam dečaka. Šta želiš da radim?

On gleda svoje šake i za trenutak čuti. Obuzima me ritmičko kretanje vode nalik na sablasnu uspavanku. *Povredio me je*, kaže konačno dečak. *Moraš ga prokazati.*

Ko te je povredio? Navaljujem. Ako te je neko povredio, treba da kažeš mami.

Ne mogu! Dečak podiže glas na ivici suza. *Rekao je da ne smem kazati, ili će ubiti mamu. Možda će ubiti i mene.*

Gledam njegove oči, smeđe, s dugim trepavicama, i tamnu kosu kovrdžavu na krajevima, odmah ispod brade. Ne smem zaboraviti taj zub. Prednji zub, okrnjen. Sačuvaj svaki detalj. Mislim da sad razumem ovu viziju, i u pravu je, ne može da kaže majci.

Već je mrtav.

PRVI DEO

Stamford, Konektikat

OKTOBAR

Nebo je turobno kad konačno krenem da izvadim dečje sedište iz auta. Pada kiša, hladna jesenja, koja mi deluje i kao kliše i kao prikladna za trenutak koji sam izbegavala više od tri meseca. Stojim kraj mog prijusa i kroz zadnji prozor gledam prazno dečje sedište, čudeći se po stoti put tankom sloju tajanstvene prljavštine koji je Kigan uvek ostavljao na njemu. A onda uradim to.

Ne dam sebi vremena da mislim, samo radim, brzo i efikasno. Olabavim kaiševe. Zavučem ruku među jastuke na zadnjem sedištu i otkopčam metalne kopče. Jedan jak trzaj i sedište uz tup udar pada na prilaznu stazu.

Tome nema kraja, svim tim malim načinima na koje moram da se oprostim. Okrećem lice naviše, ka kiši.

Leto je prošlo, proletelo a da nisam ni opazila, i nekako je stigao oktobar i razmahao se crvenim i zlatnim. Škiljeći, gledam kuće u mojoj ulici, s urednim prednjim dvorištima: podšišani travnjaci, leje sa zalivenim hrizantemama, nekoliko bundeva na stepeništu. I lišće, naravno, svuda lišće, jarko i blistavo, raspada se na klizavim ulicama, zapušava slivnike.

Prinosim ruku džepu, opipavam ključeve i novčanik. Trepćem. Pokušavam da se setim šta to radim, kuda sam planirala da idem. Trudim se da ne mislim na dečje sedište koje leži na betonu iza mene.

Duboko udahnem – miris vlažne zemlje i trulog lišća. Nedelja je, podsećam sebe. Krenula sam kod bake. Ulazim na vozačevo mesto i pokrećem auto, ali sve mi deluje nekako pogrešno. Pravim minut pauze, čekam da vidim hoće li strepnja proći, a onda zaključujem da sam ovu bitku izgubila. Ne mogu da vozim kroz grad dok na zadnjem sedištu zjapi ponor. Ne danas.

Malim koracima. Jedno po jedno.

Izlazim iz auta i krećem u garažu. Nalazim bicikl. Nedelja je i ja idem kod bake. Držaću se plana. Držaću ga na okupu.

Diši, kažem sebi. Diši.

„Blagi bože, Šarlot, potpuno si mokra.“ Moja baka, stojeći na vratima svog skromnog stana, deluje neobično uznemireno.

„Došla sam biciklom.“

Nekad bi se baka iznervirala što jurcam okolo po kiši, kao da jedva čekam da se razbolim. Međutim, život više nije običan. Granitne oči moje bake odaju brigu, možda i saosećanje, dok mi čvornovatim rukama maše da uđem. U predsoblju se zaustavljam, sa mene kaplje voda. Mokro pramenje kose lepi mi se za čelo i vrat.

Baka mi bez reči skida jaknu. Osećam da me gleda, procenjuje, odlaze u stranu njenu tugu i pravi mesta za moju. Taj pogled sam prvi put videla kad mi je bilo četrnaest godina, kad mi je otac umro, a ona me primila kod sebe. Taj pogled se, na žalost, poslednjih meseci vratio.

„Imam negde bademantil“, kaže baka. „Hoćeš piće? Nešto toplo?“

Nas dve smo vrlo uzdržan par. Stoičke Novoengleskinje koje održavaju ono što je moj bivši muž sarkastično nazivao *pristojna jenkijevska distanca*. Osećanja su u porodici Kejts nešto ličnije nego politika ili religija. Vreo čaj, šolja kakao – to je ona vrsta topline koju moja baka ume da ponudi.

„Dobro sam, bako. Samo želim da sednem.“ Kad kažem za sebe da sam dobro, to je, naravno, bezočna laž. Moje lice mi protivreči: ispucale usne, kapci otečeni od iznenadnih naleta plača, koža bleđa i nezdrava posle leta provedenog daleko od sunca.

Očigledno je da *nisam* dobro, ali baka se ne buni. Spušta mi ruku na rame i nežno me vodi u dnevnu sobu. Zauzimam moje uobičajeno mesto u staroj stolici za ljuljanje, dok se ona smešta na drvenu stolicu s visokim naslonom. Moja baka je u mladosti bila lepotica i, iako je s vremenom izgubila veliki deo gordosti, i dalje se ponosi lepim držanjem.

Dnevna soba je, kao i uvek, besprekorna. Baka mrzi sitnice. Njena stalaža za knjige sadrži uglavnom praktične priručnike, mada je na donjoj polici nekoliko sitnih odstupanja: nekoliko romana Stivena Kinga, časopis *Kold krajms* (mesto gde sam dobila prvi honorar) i stari brojevi *Sofistikejta*, iz vremena pre mojih unapređenja, dok sam bila samo jedan od novinara. Baka je i dalje veran čitalac *Sofistikejta*, iako ne pripada baš ciljnoj grupi

za članke kao što su: *Šta treba da znate o predbračnim ugovorima* i *Kako da pripremite vašu bebu za budućnost u Ajvi ligi*.

Moja kuća je oličenje jedva obuzdanog haosa, a bakina – prisilnog reda. Čak i moj sin je to razumeo, pa je poslušno slagao knjige, igračke i pribor za crtanje pre nego što smo nedeljom odlazili odavde.

„Nisi morala da dođeš, Čarli“, kaže baka tiho. „Znam da je nedelja, ali nisi morala da dođeš.“

„Kad bih te inače videla?“ Moja baka se dobro snalazi za svoje godine, ali više ne vozi, a ne mogu očekivati od nje da se vozi autobusom. „Osim toga, verovatno mi koristi da izađem iz kuće.“

„Jesi li ostavila bicikl napolju?“, pita ona. „Zarđaće.“

Sležem ramenima. „To je bio Erikov bicikl.“

Baka začkilji kad pomenem bivšeg muža. „Da li te je zvao? Makar jednom, da vidi kako si?“

Glas joj je otrovan. Ona mrzi Erika, sa žestinom koju ja više ne mogu da postignem kad se setim njegovih hipsterskih naočara i sve ređe kose. Sperminator, tako ga je prozvala moja prijateljica Rej posle razvoda. Zgodna reč za jedini trajni uticaj koji je imao na moj život.

„Erik i ja nemamo o čemu da razgovaramo“, kažem. „Rekla sam mu da me ne zove.“ Ne pominjem Melisu, njegovu drugu ženu, ali moja baka ne može da se obuzda.

„Nikad neću razumeti šta je video u toj ženi.“

Moje prijateljice su posle sahrane govorile slično. Sve su znale da je ona druga žena. Pretpostavljam da su očekivale nešto više: lepotu, velike grudi, leopardove šare, onakvu primitivnost kakva bi mogla Eriku da zavrti pamet. Ali Melisa je, kao i Erik, potpuno neupadljiva.

„Zapravo ti je učinio uslugu“, izjavljuje baka. „Ne treba tračiti kavijar na čoveka koji voli viršle. On i ne zaslužuje ništa više od nje.“

Čitava moja porodica bila je besna kad je Erik stigao na sahranu našeg sina dovodeći Melisu. *Mora da joj je natrlja na nos*, čula sam tetka Suzi da kaže, i možda je imala pravo. Možda je, na neki detinjast način, Erik morao nešto da dokaže. Bolela me je briga za njegovu ženu. Bila sam besna što je uopšte došao. Erik je posetio Kigana jedan jedini put otkako su se Melisa i on preselili u Čikago. Otkuda mu pravo na očinski bol?

A ipak, Melisa ga je tešila. Grlila ga je kao da je pretrpeo gubitak. *Ne, poželela sam da im oboma kažem, to je MOJ sin.*

Hester Jang

„Znaš, ona radi u gradskoj čistoći“, kažem baki, odjednom spremna da prihvatim svaku vrstu utehe.

„To objašnjava zašto voli smeće“, mrmlja baka.

Uspevam da se drhtavo osmehnem. Mi smo Jenkijevke. Te reči su njena izjava ljubavi.

Dva sata provedena u bakinoj kući imaju, manje-više, efekat kakav sam i želela. Kad postane jasno da ne želim da razgovaram, ona sama ispunjava tišinu. Priča mi o omanjem požaru koji je izbio kod njenog postarijeg, pomalo senilnog suseda. Komentariše nedavni članak u *Sofistikejtu*, o botosku, i iznosi mi neslaganje u vezi s tim. Sve mi to deluje poznato. Ne baš normalno, ali poznato. Život koji neodređeno prepoznajem kao sopstveni.

Polako ustajem, spremajući se za povratak u moju praznu, tihu kuću, kad baka progovori: „Mogu li nešto da učinim za tebe?“

To je najbliže što je uspela da priđe priznavanju tragedije, i meni se stegne grlo. Progutam knedlu, odmahujući glavom. Nema ničega što bi mogla da učini, ni ona ni bilo ko drugi.

„Htela sam da te pitam...“ Ispravlja se u stolici i vidim da se sprema da postavi neko neprijatno pitanje. „Crkva tu u komšiluku prikuplja donacije. Naročito im trebaju dečje stvari, pa sam mislila, imam toliko igračaka...“

To je potpuno normalno pitanje, ali meni je ipak nepodnošljivo.

„Htela si da ih zadržiš?“, pita baka, osetivši u mom ćutanju otpor. „Nema nikakve žurbe.“

„Ne, ne, pokloni ih.“ Znam prave reči, iako ih zapravo ne osećam. „Sigurna sam da će se neko dete obradovati.“

Baka klima glavom i podiže moju mokru jaknu. Već sam izašla kroz vrata i pošla ka liftu, kad čujem njen glas. „Šarlot?“

Okrećem se.

„Sanjaš li ga?“

Baš čudno pitanje.

„Ja nikad ne sanjam“, kažem. „Nikad. Sanjaš li ga ti?“

Ona vrti glavom. „Ponekad poželim da ga sanjam.“ Dobaci mi poljubac, što mi deluje neočekivano nežno. „Pazi kako voziš.“

* * *

Cvetovi tame

Te noći, ležeći na kauču u mraku, čekam da pilula za spavanje počne da deluje. Pila sam ih i pre nego što sam izgubila Kigana. Sad mi ih treba više. *To je jedini način da se Čarli isključi*, šalio se Erik, i imao je pravo.

Telo mi se polako opušta. Misli mi lutaju. Samo što nisam zaspala.

Mama. Glas dopire iza mene, sigurna sam da je Kiganov. *Mamice, čuješ li me?*

Pokušavam da sednem, ali ambijen me vuče naniže, puneći mi glavu ništavilom.

Moraš da me slušaš, mama. Vreme je da počneš da čuješ.

Poslednje čega sam svesna jesu slatkast miris njegovog šampona i njegove kovrdže kako me golicaju po licu. Onda me pilula odnese.

Kad se moja prijateljica Rej pojavi s nekakvim jelom od patlidžana koje je spremio njen muž, tačno znam šta joj je na umu. Već sam se privikla na njenu igru. Hrana joj omogućava da uđe u kuću, a potom me ubeđuje da jedem makar malo *da mogu reći Mejsonu da si probala*. Onda, dok ja poslušno prevrćem po tanjiru kulinarsko delo njenog muža, ona počinje da radi po kući.

U početku su me te posete izluđivale. Nisam bila gladna. Nisam želela opran veš. Pranje posuđa bilo je besmisleno. Sad shvatam da su u pitanju izjave komšijske ljubavi, razumem da su Rej i Mejson odvojili za mene pomalo vremena svake sedmice i zahvalna sam im – iako me i dalje izluđuju.

Danas nisam ni stigla da uzmem kašiku, a ona je već upala u kuhinju i počela da zavlači metlu u mračne prostore ispod frižidera i mašine za sudove. Stvarno ne mogu da je gledam.

„Hoćeš li više prestati sa tim čišćenjem, dođavola? Kuća je u redu.“

Ona polako spušta metlu. Uzdiše. Uvlači obraze i prevlači vrhom nokta uz i niz svoj dugi, smeđi vrat. „Samo pokušavam da ti malo umanjim posao.“ Prelazi pogledom po kuhinji: lepljive površine, sve veća hrpa pošte, prepuna kanta za smeće.

Znam da želi da pomogne, želi da unese svetlost ili bar malo mirisa deterđenta u moju pećinu jada, ali Rej ne poznaje ovaj nered tako dobro kao ja. Ona vidi musava klizeća staklena vrata, a ja vidim otiske prstiju mog sina. Ona vidi bajati kornfleks, a ja vidim doručak kad je sedeo sa mnom, vrpolio se, žalio se, odugovlačio.

„Šta je Mejson danas spremio?“ pitam, skidajući aluminijumsku foliju sa činije. „Izgleda fino.“

„Rolatiće od patlidžana.“

Zagrabim obavezan zalogaj. „Reci mu da mi se dopalo“, kažem, iako nema nikakav ukus, kao uostalom i sva ostala hrana. „Da li mu je Zoi pomogla? Želi li i dalje da postane kuvarica?“

„Ne, vratila se baletu.“ Rej se igra jednom svojom afro-kovrdžom, a onda menja temu, kao što obično radi u poslednje vreme kad je pitam za ćerku. „E pa, Čarli, dušo“, kaže, „moram da te pitam. Viđaš li nekoga?“

Zbunjena sam. „Misliš, nekog momka?“

„Mislim na psihologa. Savetnika za ožalošćene.“

Odmahujem rukom. „Imam pilule, dobro sam.“

Rej škilji u mene. „Pilule su odlične. Ali možda treba i da *pričaš* sa nekim. Mnogo toga moraš da razrešiš. Većina nas ne može to u sebi.“

Ona želi da ja nekome objašnjavam kako se osećam, da dajem imena svojim osećanjima – to je nesnosno zamorno. „Snaći ću se.“

„Znam da hoćeš“, kaže ona blago. „Ti si najjača osoba koju sam ikad videla. Možda suviše jaka. Sasvim je u redu povremeno plakati.“

„Povremeno?“ Drhtavo se nasmejem. „Mislim da ne bih umela da prestanem.“

„O, dušo.“ Rej prelazi preko prostorije i grli me, čvrsto, onako kako se baka i ja nikad nismo grlile. „Sad si na najnižoj tački. Na dnu. Ne znam kad i kako, ali izvući ćeš se iz ovoga. Šutnućeš život u dupe baš kao što je sad on šutnuo tebe. Sećaš se kad si saznala da te Erik vara?“

Pitanje je, pretpostavljam, retoričko. To baš nije nešto što se zaboravlja. Erik me je izveo u restoran na takozvani izlazak nasamo i tu je, ubrzo pošto su nam doneli predjelo, počeo s dramatičnim priznanjem. *Čarli*, rekao je, gledajući u daljinu kao junaci sapunice, *učinio sam nešto grozno*.

Čak i dve godine kasnije krv mi proključa kad se toga setim. „Želeo je da napravim scenu“, govorim. „Oduvek je voleo da dramu.“

„O, ja bih mu razbila nos“, odgovara Rej. „Ali ti nisi. Ti si se obuzdala. Zato što si ti jedna žestoka kučka.“

Sležem ramenima. Onog dana ljutila sam se na sebe isto koliko i na Erika. Zato što je trebalo da znam, trebalo je da vidim šta se dešava. Naš brak bio je u krizi još od Kiganovog rođenja, a ja nikad i nisam smatrala Erika uzornim modelom moralnih vrlina. Samo što nisam mislila da će imati prilike.

Već dugo imamo problema, rekao je Erik, očito unapred spremivši ceo govor. *Ali možemo to prevaziđemo. Zbog Kigana. Potrebni smo sinu.*

Očekivao je suze, zahtev da izabere jednu od dve žene, ali ja sam ostala smirena, rešena da se ne uklopim u njegov scenario. *Ne, ispravila sam ga usta punih krabe, našem sinu sam potrebna ja. Želim starateljstvo. A ako se budeš borio protiv toga – na bilo koji način – ima da plaćaš toliku alimentaciju da ti u sledećih šesnaest godina neće ostati ni parice. Sam biraj, lak ili težak način.*

Na kraju je izabrao lak način. Za mene, ali mnogo više za sebe samog.

Hoću da kažem Rej da nisam žilava, već samo glupa jer sam se udala za kretena, ali ne mogu da se kajem zbog Erika. Zato što nikad ne bih mogla da zažalim zbog mog sina.

„Slušaj“, kaže Rej, „moram da idem. Ti se drži, Čarli. Dan po dan.“

Ne kaže mi da mora da ide po Zoi, ali znam da je četvrtak. Zoi četvrtkom ide na balet. Nisam to zaboravila. Dok je gledam kako odlazi autom, pitam se da li će naše prijateljstvo moći da preživi ovo. Mogu li da oprostim Rej? Ona ima kuda da ode. Nju njeno dete čeka.

Te večeri zove me Bjanka, umetnička direktorka u *Sofistikejtu*. Prigušujem televizor, daje se emisija o drevnim Egipćanima koju ionako nisam gledala, i javljam se na mobilni telefon zadovoljna što imam posao da mi skrene misli.

„Dušo, *kako* si mi?“ Navikla sam da se Bjanka opširno oduševljava lepim rasporedom i isto toliko zgražava nad fontovima i bojom teksta. Razgovori o mom ličnom životu ipak su nešto drugo.

„Dobro“, odgovaram oprezno. „A ti?“

„Fino, fino.“ Bjanka uvek brzo prelazi na konkretno. „Slušaj... hoću da ti prva saznaš.“ Duboko udahne. „Danhejvenovi žele da prodaju časopis.“

TV ekran baca plavičastu senku preko zida dnevne sobe. Gledam obrise mumija i drevnih grobnica, pokušavajući da shvatim njene reči. Bjanka i ja nikad nismo naročito volele našeg izdavača, ali promena vlasnika mogla bi da znači ogromnu, katastrofalnu promenu na radnom mestu. Ovo je nešto značajno, veoma važno, a ja ipak ne uspevam da prizovem dovoljno energije da se iznerviram.

„Auh“, kažem.

Bjanka nije očekivala takvu reakciju. „Slušaj“, kaže, „ne bih smela ništa da kažem, ali Longvju medija već je dala ponudu. Možda će je prihvatiti već sledeće nedelje.“

„Misliš li da će biti restrukturiranja?“, pitam.